

Dr. France Kresal – sedemdesetletnik

Šele ob okroglih obletnicah se zavemo kako hitro teče čas. Tako je v začetku avgusta, natančneje sedmega, dopolnil sedemdeset let dr. France Kresal, upokojeni znanstveni svetnik z Inštituta za novejšo zgodovino. Izobraževalna pot ga je iz rodnega Grma pri Trebnjem vodila na bližnjo novomeško gimnazijo, kjer je leta 1956 tudi maturiral. Nato se je vpisal na študij zgodovine, ki ga je zaključil leta 1963. Diplomsko nalogo je napisal nadpovprečno dobro in bil zato tudi nagrajen s študentsko Prešernovo nagrado. Vse to so bila primerna priporočila, da so se mu odprla vrata Inštituta za novejšo zgodovino, kjer se je zaposlil takoj po diplomi. Na inštitutu je ostal vse do upokojitve. V dolgih letih je na inštitutu prevzel marsikatero dolžnost, npr. direktorstvo v letih 1975 – 1979. Bil je tudi predsednik sveta inštituta in celo desetletje tudi vodja raziskovalnega oddelka. Soustvarjal je tudi inštitutsko revijo *Prispevki*, kot član uredništva ali kot njen večletni urednik, da ne omenjamo njegovega avtorskega sodelovanja. Aktiven je bil tudi izven inštituta. Tako je bil na začetku osemdesetih let en mandat predsednik Zveze zgodovinskih društev Slovenije, nato pa tudi njen podpredsednik. V tem obdobju je ZZDS zastopal tudi v Beogradu pri jugoslovanskem zgodovinarskem združenju. Dejavno, kot predsednik, je sodeloval pri češko-jugoslovanski zgodovinski komisiji. V novih razmerah pa je v letu 1994 spodbudil tudi nastanek slovensko-češke zgodovinske komisije. Hkrati je bil tudi član Nacionalnega komiteja za zgodovinske vede.

Mnogokrat v življenju se nam dogaja, da nas določene odločitve zaznamujejo za celo življenje. Kot mnogim drugim, se je to zgodilo tudi Francetu Kresalu. Za temo diplomske naloge si je namreč izbral zgodovino litijske predilnice. Z dopolnitvami (1986) na podlagi novih spoznanj je ta publikacija postala eden od primerov zgodovinarske obdelave razvoja ene tovarne, kar tudi v današnjih dneh ni ravno pogost pojav v našem zgodovinopisju. Ta prvi resni korak v raziskovalno zgodovinopisje ga je usmeril v področje, ki v vsebinskem repertoarju naše stroke tedaj še ni bilo v vidnem ospredju. Vstopil je v svet gospodarske in socialne zgodovine in temu ostal zvest vse do današnjih dni. Odločitev za tematiko diplomske naloge je zaznamovala njegovo kasnejšo poklicno pot. Tekstilna industrija je postala tema njegove doktorske disertacije.

France Kresal se je s tem podal na zelo neraziskano področje, saj znanje o novejši gospodarski zgodovini ni bilo obsežno, prej nasprotno. Milo rečeno, bilo je skromno, pač v skladu z zanimanjem zgodovinarjev za to področje. To je seveda predstavljalo na drugi strani tudi velik izziv zaradi priložnosti uveljavljanja določene tematske usmeritve. V tem raziskovalnem okviru se je jubilat dobro znašel, opravil je temeljno delo. Rezultati so bili vidni v obsežni disertaciji, ki je bila nekaj let po uspešni obrambi dopolnjena in prirejena objavljena v samostojni knjižni obliki pod naslovom »Tekstilna industrija v Sloveniji« (1976). Naslov

knjige je bil skromen in pomanjkljiv. Le deloma, ali bolj natančno le polovično, je zajemal vsebino knjige. V knjigi je mogoče brati še o marsičem drugem in ne zgolj o tekstilni industriji, kakor nas prepričuje izbrani naslov. Zakrit je ostal drugi del knjige o socialni politiki in materialnem položaju delavstva. Nič manj obsežen in pomemben kot prvi o tekstilni industriji. V času izida to ni bilo pomembno, saj je šlo za splošno znano dejstvo. A danes, domala trideset let kasneje ni več tako in je na take stvari potrebno posebej opozoriti. V širšem okviru je knjiga pomembna, ker je Kresal na primeru tekstilne industrije predstavil pomembno etapo slovenske industrializacije. Ob tem pa je nastajala še pripoved o dinamiki izgradnje socialne politike v Sloveniji do druge svetovne vojne.

Ker se v gospodarski zgodovini največkrat srečujemo, razen v primeru iz širšega konteksta izoliranih raziskav, z obravnavo dolgoročnih procesov, je France Kresal to delo zastavil problemsko. Študij razvoja tekstilne industrije, ki je bila v obdobju med vojnama najbolj ekspanzivna gospodarska panoga, je Kresalu na široko odprl vrata v gospodarsko problematiko časa pred drugo svetovno vojno. Tedaj so se mu zastavila vprašanja, ki jih je natančneje in podrobneje obravnaval v kasnejših razpravah. Za celovito razumevanje razmaha tekstilne industrije je bilo nujno spoznati tako »predzgodovino« te dejavnosti na slovenskih tleh in izvesti primerjavo z drugimi jugoslovanskimi predeli, obenem pa se »vživeti« tudi v konkretno okolje, v katerem je bil ta razmah mogoč. Kresalu pač ni preostalo drugega, kakor da se je lotil natančnega študija gospodarske, carinske in finančne politike vlad prve jugoslovanske države, kajti le umestitev »tekstilne« problematike v širši družbeno-gospodarski kontekst mu je nudila zadovoljive odgovore.

Poleg gospodarske tematike pa se je z raziskovanjem razvoja tekstilne industrije France Kresal posvetil tudi v skrivnosti socialne zgodovine. Za cilj si je zastavil predstavitev socialne varnosti in materialnega položaja tekstilnega delavstva. Tudi te teme se je lotil z vso problemsko širino in ob tem trčil na »veliki gozd problemov« iz splošnih, ne samo »tekstilnih«, so-cialno-političnih tem, skozi katerega si je uspešno utiral pot z obravnavo delavsko zaščitne zakonodaje, materialnega položaja delavstva, mezdnih in stavekvnih gibanj ter drugih oblik delavskega sindikalnega boja. Tako je bila določena Kresalova temeljna usmeritev in dvojnost njegovega raziskovalnega dela.

V nadaljnjih letih je France Kresal svoje raziskave v zastavljenem problemskem okviru še poglobljal. V strokovni periodiki so se, kot plod vztrajnega dela, iz leta v leto vrstile številne izvirne in temeljne razprave iz gospodarske in socialne zgodovine, ki v jubilarntovi bibliografiji predstavljajo polovični delež. Ob tem so seveda zelo zgovorni tudi številni citati in sklicevanje na njegove dosežke v literaturi in to ne samo v zgodovinarski.

Detajlno poznavanje slovenskega gospodarskega in socialnega razvoja v prvi jugoslovanski državi mu je omogočilo tudi pisanje sintetičnih razprav o poteku industrializacije, o položaju in dosežkih Slovencev izpred druge svetovne vojne na gospodarskem področju. Enako ugotovitev velja zapisati tudi za drugo torišče Kresalovega raziskovalnega udejstvovanja, to je za področje zgodovine socialne politike in delovno-pravnih odnosov. Sloves temeljitega poznavalca se izraža tudi v dejstvu, da je bil redni gost tistih znanstvenih simpozijev in posvetov, ki so se kakorkoli dotikali gospodarsko-socialnega razvoja Slovenije.

V zadnjih letih pred upokojitvijo je v njem počasi zorela želja, da bi vendarle zaokrožil svoja več kot tridesetletna spoznanja. Ob majhni spodbudi se je z veliko zagnanostjo lotil dela. Nastala je Zgodovina socialne in gospodarske politike v Sloveniji do druge svetovne vojne (1998). Gre za obsežno delo, ki je posrečena kombinacija že objavljenih in na novo napisanih razprav. V knjigi je celovito predstavljen razvoj socialne politike, tesna soodvisnost od gospodarske politike in to v dolgem obdobju enega stoletja pred drugo svetovno vojno. Knjiga je v letih po izidu postala nepogrešljiv priročnik. In to tako za tiste, ki iščejo

samo določeno informacijo, kot tudi za one, ki se želijo seznaniti z razvojnimi tendencami socialno-političnih problemov v slovenskem prostoru pred drugo svetovno vojno.

Knjiga nedvomno priča o Kresalovi razgledanosti po slovenski gospodarski in socialni zgodovini. Te razgledanosti niso prezrli tudi izven ozko strokovnih krogov. Franceta Kresala so redno vabili k sodelovanju kot strokovnega sodelavca in pisca vrste člankov v Enciklopediji Slovenije, dopisoval pa je tudi v različno dnevno časopisje. Navkljub upokojitvi pa Kresalova bibliografija še ni dokončna. Le zaželimo mu lahko čimprejšnji izid knjige, ki jo je intenzivno pripravljala in dokončal v času po upokojitvi.

Ob koncu, a ne nazadnje, bi želel opozoriti še na nekaj drugega. Po predstavitvi strokovne plati, čutim potrebo, da ob bok temu postavim še človeško plat Franceta Kresala. Zame sta bili obe pomembni, težko bi se odločil samo za eno. Franceta Kresala sem v vseh letih po prihodu na inštitut doživljal in ga tudi v današnjih dneh doživljam kot človeka in strokovnjaka. Dejstvo je, da mi je več kot samo kolega. Na začetku je bil moj mentor v okviru programa »mladi raziskovalci«, v katerega sem se vključil z zaposlitvijo na Inštitutu za novejšo zgodovino. Kasneje je postal moj sodelavec in prijatelj. Vezi so se spletle v dobi učnih let do moje disertacije. V spominu so mi ostale dolge ure pogovorov o historičnih gospodarskih problemih, o literaturi, o arhivskem gradivu, o metodologiji. Marsikatero kavo sva spila, marsikatero cigareto pokadila, a njegove potrpežljivost z menoj ni in ni bilo konec. Kakor je vedel in znal, znal pa je veliko, je tešil mojo začetniško radovednost. Njegova vrata so mi bila nenehno odprta. Vedno je bil pripravljen pomagati z lastno izkušnjo, nasvetom ali neprisljano, spodbudno besedo. Ko ni imel na zalogi primerne nasveta, pa je bil izjemno dober poslušalec. Potrpežljivo in z zanimanjem je spremljal moja mladostna razmišljanja, vsebinske in metodološke zamisli, načrte za nadaljnje delo. In tudi kasneje, ko sva postala sodelavca, ni bilo prav nič drugače. France Kresal ima nedvomno take človeške lastnosti, ki jih ne gre kar tako prezreti oziroma jih zamolčevati. In zato se v sklepu lahko le pridružim najboljšim željam ob njegovi sedemdesetletnici.

Žarko Lazarević